

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 225/2010-44

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 21. októbra 2010 v senáte zloženom z predsedu Milana Ľalíka a zo sudkyne Marianny Mochnáčovej a zo sudcu Petra Brňáka o sťažnosti I. M., D., zastúpeného advokátom JUDr. D. Ch., Ž., vo veci namietaného porušenia jeho základných práv podľa čl. 20 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práv podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a podľa čl. 1 ods. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 9 Co 449/2006 z 10. apríla 2008 v spojení s uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Cdo 24/2009 z 21. decembra 2009 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo I. M. podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 9 Co 449/2006 z 10. apríla 2008 p o r u š e n é b o l i .

2. Rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 9 Co 449/2006 z 10. apríla 2008 zrušuje a vec vracia Krajskému súdu v Bratislave na ďalšie konanie.

3. Krajský súd v Bratislave je povinný uhradiť I. M. trovy právneho zastúpenia v sume 303,30 € (slovom tristotri eur a tridsať centov) na účet jeho právneho zástupcu JUDr. D. Ch. do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšku sťažnosti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. I. ÚS 225/2010-19 z 9. júna 2010 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na konanie sťažnosť I. M. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietal porušenie svojich základných práv podľa čl. 20 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práv podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a podľa čl. 1 ods. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 9 Co 449/2006 z 10. apríla 2008 v spojení s uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 4 Cdo 24/2009 z 21. decembra 2009.

2. Sťažovateľ v sťažnosti uviedol, že ako zákonný dedič v III. skupine podal na Okresnom súde Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) návrh, ktorým sa domáhal určenia, že poručiteľ J. D. bol vlastníkom bližšie označenej nehnuteľnosti. Okresný súd rozsudkom sp. zn. 6 C 46/2003 zo 7. júna 2006 tento návrh zamietol. Vo svojom odôvodnení uviedol, že „mal preukázané vykonaným dokazovaním, že poručiteľ J. D. bol v čase smrti vlastníkom spornej nehnuteľnosti“, avšak návrh zamietol „z dôvodu, že navrhovateľ nepreukázal, že je

dedičom po poručiteľovi J. D. a tým nepreukázal ani svoju aktívnu vecnú legitímáciu na podanie určovacej žaloby“. Na odvolanie navrhovateľa (sťažovateľa, pozn.) krajský súd rozsudkom sp. zn. 9 Co 449/2006 z 10. apríla 2008 potvrdil prvostupňový rozsudok. Proti tomuto rozsudku podal navrhovateľ dovolanie, ktoré najvyšší súd uznesením sp. zn. 4 Cdo 24/2009 z 21. decembra 2009 odmietol.

3. Sťažovateľ ďalej uviedol, že „podľa záverov dovolacieho... súdu... ako i Krajského súdu... v danom spore môže navrhovateľ byť nositeľom aktívnej vecnej legitímácie len v prípade, ak preukáže, že je dedičom, t. j. nadobúdateľom majetku, ohľadne ktorého podal na súd určovaciu žalobu. Skutočnosť, že sťažovateľ je podľa potvrdenia notárskeho úradu zákonným dedičom v III. skupine dedičov po poručiteľovi a teda účastníkovi dedičského konania považovali oba súdy za nedostatočný dôvod k priznaniu aktívnej vecnej legitímácie.“. Zároveň uviedol, že „Notársky úrad JUDr. M. S., na ktorom začalo dedičské konanie po poručiteľovi J. D., ktorého majetok je zatiaľ zapísaný vo vlastníctve iných osôb, môže o dedičstve a jeho nadobúdateľoch rozhodnúť až vtedy, keď právoplatným súdnym rozhodnutím bude určené, že sporný majetok patrí do dedičstva po poručiteľovi J. D. To vyplýva aj z potvrdenia notárskeho úradu zo dňa 23. 9. 2008 predloženého v dovolacom konaní Najvyššiemu súdu... Vzhľadom na stanoviská súdov, že nositeľom aktívnej vecnej legitímácie v predmetnom spore môže byť len dedič sporného majetku, pričom na druhej strane, notársky úrad objektívne nemôže rozhodovať o spornom majetku skôr ako bude súdom určené, že tento majetok patrí do dedičstva, vzniká právny stav, podľa ktorého sa sťažovateľ nemôže nikdy dovolať svojho práva a notársky úrad dedičské konanie zastaví.

Sťažovateľ je názoru, že jeho aktívna vecná legitímácia je daná tým, že je zákonným dedičom v III. skupine. Rozhodnutím Najvyššieho súdu SR bolo porušené jeho právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo prejednaná..., pretože ide o rozhodnutie svojvoľné, arbitrárne... Ak sa odvolací súd obmedzil v rozhodnutí o odvolaní len na stotožnenie sa s dôvodmi uvedenými v prvostupňovom rozsudku a neuviedol pritom žiadne konkrétne skutočnosti, ktoré by vyvrátili odvolacie dôvody sťažovateľa, ide o rozhodnutie v rozpore s právom na súdnu ochranu a s právom na spravodlivé súdne konanie.

Čo sa týka... náhrady trov konania... spor o určenie, že určitá vec patrí do dedičstva nie je sporom o určenie vlastníckeho práva, pri ktorom sa vychádza z hodnoty veci, ale

sporom o určenie právneho vzťahu, pre ktorý sa má použiť náhrada podľa § 11 ods. 1 vyhl. č. 655/2004 Z. z., pri použití ktorej je sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby 1/13 výpočtového základu, teda podstatne nižšia suma, než z akej vychádzali súdy.

Týmto chybným použitím právneho predpisu o odmeňovaní zo strany Okresného a Krajského súdu došlo nielen k zásahu do označených garantovaných ústavných práv podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy... a čl. 6 ods. 1 Dohovoru, ale aj k zásahu do vlastníckeho práva, ktoré garantuje čl. 20 Ústavy... a čl. 1 ods. 1 Protokolu č. 1 k Dohovoru... Sťažovateľ poukazuje na skutočnosť, že svojho práva sa domáha už od r. 2003, pričom dlhodobé čakanie na spravodlivosť aj vzhľadom na pokročilý vek sťažovateľa zvyšuje a predlžuje jeho psychickú traumu a stav právnej neistoty.“.

4. Sťažovateľ na základe uvedeného žiadal, aby ústavný súd nálezom vyslovil, že „Právo I. M. priznané čl. 46 ods. 1 Ústavy... a čl. 6 ods. 1 Dohovoru... a vlastnícke právo garantované čl. 20 Ústavy... a čl. 1 ods. 1 Protokolu č. 1 k Dohovoru rozhodnutím Krajského súdu... sp. zn. 9 Co 449/2006 zo dňa 10. 4. 2008 v spojení s Uznesením Najvyššieho súdu... sp. zn. 4 Cdo (správne má byť 24/2009, pozn.) zo dňa 21. 12. 2009 porušené bolo.

Označené rozhodnutia Najvyššieho súdu... ako aj Krajského súdu... sa zrušujú a vec sa vracia na ďalšie konanie Krajskému súdu...

I. M. sa priznávajú trovy konania pred Ústavným súdom... tak ako budú vyčíslené pri skončení konania o Ústavnej sťažnosti.“.

5. Na výzvu ústavného súdu sa k ústavnej sťažnosti vyjadrili predsedovia najvyššieho súdu a krajského súdu.

- Predseda najvyššieho súdu vo vyjadrení č. KP 4/2010-62 z 29. júna 2010 v podstatnom uviedol, že „... napadnutým uznesením odmietol dovolanie sťažovateľa proti rozsudku Krajského súdu... z 10. apríla 2008 sp. zn. 9 Co 449/2006, ktorým bol potvrdený rozsudok Okresného súdu... zo 7. júna 2006... Najvyšší súd... skúmal prípustnosť dovolania v danej veci a dospel k záveru, že dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu nespĺňa žiadnu z možností prípustnosti dovolania podľa § 238 O. s. p. Následne sa sústredil na skúmanie prípustnosti dovolania z hľadiska vád uvedených v § 237 O. s. p. So zreteľom na

dovolateľom namietanú vadu sa detailne zaoberal vadou konania, podľa ktorej účastníkovi konania sa odňala možnosť konať pred súdom (§ 237 písm.f/ O. s. p.). Dospel k záveru, že dovolateľ namieta predmetnú vadu konania odvolacieho súdu bezdôvodne. Osobitne zdôraznil, že nedostatok vecnej legitímácie nemožno považovať za nedostatok spôsobilosti byť účastníkom konania, ktorý vedie k zastaveniu konania. Zaoberal sa aj námietkou ohľadom nedostatočného odôvodnenia rozhodnutí súdov nižších stupňov, pričom mal za to, že nebolo porušené ani ustanovenie § 157 ods. 2 O. s. p... Najvyšší súd... uskutočnil výklad ustanovení zákona o prípustnosti dovolania, osobitne v súvislosti s posudzovaním odňatia možnosti účastníkovi konať pred súdom, v súlade s doteraz zaužívanou praxou a judikatúrou. Skutočnosť, že sťažovateľ sa s vyslovenými závermi najvyššieho súdu nestotožňuje, nemôže viesť k úsudku o arbitrárnom prístupe.“.

- Predsedníčka krajského súdu vo vyjadrení sp. zn. Spr. 3333/2010 z 29. júna 2010 v podstatnom uviedla, že „Právny názor vyslovený v rozhodnutí súdu prvého stupňa ako aj v odvolacom a dovolacom rozhodnutí, nie je neodôvodnený, ani arbitrárny.“.

6. Podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd so súhlasom účastníkov upustiť od ústneho pojednávania, ak od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. Účastníci konania poskytli súhlas na upustenie od ústneho pojednávania.

II.

7. Ústavný súd si na posúdenie námietok a tvrdení sťažovateľa vyžiadal (i) spis okresného súdu sp. zn. 6 C 46/2003, ako aj (ii) dedičský spis sp. zn. D not 124/06 a spis Okresného súdu Pezinok sp. zn. 13 D 1223/2009 (predtým vedený na okresnom súde pod sp. zn. 31 D 699/04). V súvislosti s dedičským spisom si ústavný súd vyžiadal tiež stanoviská notárky a predsedu Okresného súdu Pezinok. V rozsahu podanej sťažnosti ústavný súd zistil tieto skutočnosti:

(i) Okresný súd rozsudkom č. k. 6 C 46/03-230 zo 7. júna 2006 zamietol návrh, ktorým sa navrhovateľ domáhal určenia, že poručiteľ J. D., bol ku dňu svojej smrti

vlastníkom bližšie označených nehnuteľností v katastrálnom území J. Svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že sťažovateľ nepreukázal naliehavý právny záujem na určení vlastníctva k spornej nehnuteľnosti, ktorá bola konfiškovaná J. D., ktorý zomrel v Rakúsku a o ktorom navrhovateľ tvrdí, že je jeho právnym predchodcom. Sťažovateľ okrem naliehavého právneho záujmu na takomto určení nepreukázal ani vecnú (aktívnu) legitimáciu, keď síce tvrdil, že nebohý J. D. bol jeho strýkom (brat jeho matky), avšak v súdnom konaní nepreukázal, že bol dedičom v základnom dedičskom konaní po nebohom J. D., resp. že poručiteľ zanechal závet (a teda, že existujú závetní dedičia a že je medzi nimi aj sťažovateľ), resp. ktorým všetkým osobám svedčilo právo dediť po nebohom J. D. Teda sťažovateľ nepreukázal, že mu vôbec svedčí niektorý z dôvodov (závet, zákon) dediť.

Na odvolanie sťažovateľa krajský súd rozsudkom sp. zn. 9 Co 449/2006 z 10. apríla 2008 potvrdil prvostupňový rozsudok vo veci samej a zmenil ho v časti náhrady trov prvostupňového konania, keď túto náhradu v sume 120 821 Sk priznal strane žalovaných; rovnako im priznal aj trovy odvolacieho konania. Krajský súd v podstatnom uviedol, že „Vecnú legitimáciu v konaní o určenie, či tu právny vzťah alebo právo je, či nie je, má ten, kto je zúčastnený na právnom vzťahu alebo práve, o ktoré v konaní ide, alebo ktorého právnej sféry sa sporný právny vzťah alebo sporné právo týka.

Z tohto pohľadu sa návrh navrhovateľa javí odvolaciemu súdu ako prinajmenšom predčasný. Navrhovateľ totiž v priebehu celého konania nepreukázal, že je dedičom po poručiteľovi J. D..., keďže len dedič môže mať naliehavý právny záujem... na takom určení, akého sa navrhovateľ domáha. Vzhľadom k tomu, že zatiaľ nepreukázal, že patrí do skupiny ľudí, ktorí sú dedičmi po zomrelom J. D., nebol preukázaný ani jeho právny záujem na určení akého sa domáha.

Tvrdenie navrhovateľa, že v zmysle § 175b O. s. p. je účastníkom dedičského konania ako dedič v tretej skupine (§ 475 Obč. zák.), je aktívne legitimovaný v tomto konaní, je nesprávne.

Podľa § 175b O. s. p. účastníkmi konania sú tí, o ktorých sa možno dôvodne domnievať, že sú poručiteľovými dedičmi...

Z vyššie uvedeného zákonného ustanovenia vyplýva, že toto ustanovenie platí pre dedičské konanie a nie je možné ho premietnuť do tohto konania. Skutočnosť, že možno

predpokladať, že navrhovateľ je potencionálnym dedičom po nebohom J. D., neznamená, že týmto dedičom v skutočnosti je. Ak preukáže vierohodným listinným dokladom (t. j. právoplatným rozhodnutím príslušného rakúskeho súdneho orgánu), že týmto dedičom je, má právo podať návrh o určenie vlastníctva k predmetným nehnuteľnostiam. Preukázanie tejto skutočnosti, to zn., že je dedičom, je jeho dôkaznou povinnosťou (§ 120 ods. 1 O. s. p.). Povinnosťou súdu v tejto veci nie je - ako sa mylne navrhovateľ domnieva - určovať rozsah dedičov. Povinnosť ustáliť okruh dedičov po nebohom patrí do právomoci toho súdu, ktorý má povinnosť konať podľa § 175d až § 175 zc O. s. p., to zn. v dedičskom konaní...“.

K rozhodnutiu o trovách konania krajský súd uviedol, že „V časti týkajúcej sa náhrady trov prvostupňového konania súd prvého stupňa rozhodol nesprávne, i keď vec správne posudzoval po právnej stránke. Úspešným odporcom... patrí síce v zmysle § 142 ods. 1 O. s. p. náhrada trov konania, ale táto bola priznaná v nesprávnej výške.

Hodnota veci bola správne určená sumou 102.150,70 Sk (§ 13 ods. 1 vyhl. č. 163/2002 Z. z. a § 10 ods. 1 vyhl. č. 655/2004 Z. z.)...“.

Proti tomuto rozsudku krajského súdu sťažovateľ podal dovolanie, o ktorom rozhodol najvyšší súd uznesením sp. zn. 4 Cdo 24/2009 z 21. decembra 2009 tak, že ho odmietol. Najvyšší súd v podstatnom uviedol:

„Prípustnosť dovolania v predmetnej veci podľa § 238 O. s. p. neprichádza do úvahy. Nejde totiž o zmeňujúci rozsudok odvolacieho súdu, ani o rozsudok, v ktorom by sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci, pretože dovolací súd v tejto veci ešte nerozhodoval. Rovnako nejde o potvrdzujúci rozsudok, vo výroku ktorého by odvolací súd vyslovil prípustnosť dovolania, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu.

Dovolací súd preskúmal prípustnosť dovolania aj z hľadísk uvedených v § 237 O. s. p. ...

K tvrdeniu žalobcu, podľa ktorého postupom odvolacieho súdu mu bola odňatá možnosť konať pred súdom podľa § 237 písm. f/ O. s. p. treba uviesť, že žalobca nesprávne stotožňuje vecnú legitimáciu so spôsobilosťou byť účastníkom konania. Vecná legitimácia vyplýva z hmotného práva; má ju ten, kto je podľa hmotného práva nositeľom uplatneného

práva alebo povinnosti. Jej nedostatok, podobne ako nedostatok naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení, vedie k zamietnutiu návrhu na začatie konania meritórnym rozhodnutím. Na rozdiel od toho, spôsobilosť byť účastníkom konania (civilnoprocesnú subjektivitu) má ten, kto má spôsobilosť mať práva a povinnosti; inak len ten, komu ju zákon priznáva (§ 19 O. s. p.). Odpoveď na otázku, kto má spôsobilosť mať práva a povinnosti dáva Občiansky zákonník, podľa ktorého spôsobilosť fyzickej osoby mať práva a povinnosti vzniká narodením a zaniká smrťou (§ 7 ods. 1, 2 OZ). Nedostatok vecnej legitimácie (či už aktívnej alebo pasívnej) nemožno preto považovať za nedostatok spôsobilosti byť účastníkom konania a teda za jednu z podmienok konania, ktorý procesný nedostatok vedie k zastaveniu konania. Ak sudy nižších stupňov dospeli k záveru, že žalobca nie je v konaní vecne legitimovaný, resp. že nepreukázal naliehavý právny záujem na požadovanom určení, správne postupovali, ak konanie nebolo zastavené, ale žaloba bola zamietnutá. Týmto postupom neodňali žalobcovi možnosť konať pred súdom tak, ako to nesprávne tvrdil žalobca.

V tejto súvislosti dovolací súd poznamenáva, že pre určovaciu žalobu nie je určujúca hmotnoprávna legitimácia účastníkov, ale existencia naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení. Ak dôvodom jej zamietnutia bol len nedostatok naliehavého právneho záujmu, právoplatný rozsudok nie je prekážkou rozsúdenej veci pre novú určovaciu žalobu (porovnaj R 15/2005)... Pokiaľ dovolateľ namietal, že odvolací súd nesprávne právne vec posúdil, treba uviesť, že uvedená námietka nespôsobuje existenciu vady v zmysle § 237 O. s. p. Námietka účastníka konania, ktorou vytyka súdu existenciu omylu pri aplikácii práva, treba považovať za dovolací dôvod podľa § 241 ods. 2 písm. c/ O. s. p., ktorý však sám osebe prípustnosť dovolania nezakladá. Skutočnosť, že by rozhodnutie prípadne aj spočívalo na nesprávnom právnom posúdení veci, môže byť len odôvodnením dovolania za predpokladu, ak je toto prípustné, nie však dôvodom jeho prípustnosti podľa § 236 a nasl. O. s. p. ...“

(ii) Popri občianskoprávnom konaní už uvedenom [bod 7 (i)] sťažovateľ 21. marca 2004 podal na okresnom súde návrh (sp. zn. 31 D 699/04) na „Prejednanie dedičstva po J. D... – žiadosť“, v ktorom okrem iného uviedol, že nebohý bol vlastníkom bližšie označených nehnuteľností, ktoré síce boli konfiškované, ale nemali byť. Ďalej uviedol, že

podľa jeho vedomosti ako dedič prichádza do úvahy iba on (syn sestry poručiteľa), a preto požiadal okresný súd o prejednanie dedičstva po neb. J. D. s tým, že dedičom jeho celého majetku sa stáva sťažovateľ.

- Uznesením okresného súdu č. k. 31 D 699/04-14 zo 6. mája 2004 bol sťažovateľ vyzvaný, aby v stanovenej lehote odstránil nedostatky podaného návrhu, keďže návrh na dodatočné prejednanie dedičstva musí obsahovať (sťažovateľ pritom neuvádzal, že ide o dodatočné prejednanie dedičstva, pozn.) dedičské rozhodnutie vydané v Rakúsku (a jeho preklad...).

- Listom z 24. mája 2004 oznámil sťažovateľ okresnému súdu, že rakúske orgány mu odmietajú vydať dedičské rozhodnutie po jeho nebohom ujovi, a preto požiadal okresný súd o súčinnosť podľa medzinárodných zmlúv o pomoci, t. j. nech toto rozhodnutie vyžiada okresný súd úradnou cestou.

- Dňa 15. júla 2006 sťažovateľ doručil úmrtný list po neb. J. D. a zopakoval, že nie je v jeho silách zabezpečiť dedičské rozhodnutie z Rakúska.

- Sudkyňa okresného súdu poverila 22. septembra 2006 notárku JUDr. M. S., aby vykonala potrebné úkony „*vo veci prejednávania dedičstva*“ (teda nie dodatočného prejednanie dedičstva, pozn.) po poručiťovi J. D.

- Status sťažovateľa ako dediča v III. skupine potvrdila notárka na žiadosť sťažovateľa 23. septembra 2008 s tým, že ak nebudú predložené doklady osvedčujúce vlastníctvo poručiťovi k hnutelným alebo nehnuteľným veciam, bude dedičské konanie zastavené pre nemajetnosť.

- Dňa 26. novembra 2008 bol právny zástupca sťažovateľa notárkou vyzvaný, aby predložil doklad o vlastníctve nehnuteľností, ktoré je potrebné prejednať ako dedičstvo po poručiťovi, ako aj rozhodnutie rakúskeho úradu o dedičskom konaní po poručiťovi, inak bude konanie zastavené.

- Listom z 26. januára 2009 advokát oznámil notárke, že prebieha konanie na súde (na dovolacom).

- Notárka podaním zo 6. mája 2009 požiadala rakúskeho partnera o pomoc, na koho sa má obrátiť, aby zistila, či prebehlo dedičské konanie po poručiťovi.

- Sudkyňa okresného súdu v dedičskom spise 3. novembra 2009 zaznamenala úradným záznamom, v ktorom je uvedené, že príslušnosť slovenského súdu na prejednanie

dedičstva vyplýva z § 88 ods. 1 písm. l) zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších zmien (ďalej aj „OSP“), keďže majetok sa nachádza na Slovensku, pričom vec nie je skončená. Vec bola odstúpená na Okresný súd Pezinok v zmysle súdnej reorganizácie. Zároveň je uvedený ďalší postup vo veci (právomoc...).

- Dňa 16. novembra 2009 bola vec odstúpená v dôsledku súdnej reorganizácie na Okresný súd Pezinok a bola jej pridelená sp. zn. 13 D 1223/2009 (sudkyňa JUDr. V. M.).

- Dňa 25. marca 2010 bol zaslaný dedičský spis notárke JUDr. S. na pokračovanie v konaní. Zároveň bola notárka vyzvaná na oznámenie stavu konania v lehote 3 mesiacov.

- Notárka listom z 15. apríla 2010 opakovane vyzvala advokáta na predloženie požadovaných dokladov pod následkom zastavenia dedičského konania.

- Listom zo 4. mája 2010 požiadal právny zástupca sťažovateľa notárku o predĺženie lehoty (o 30 dní) na predloženie požadovaných dokladov, pretože bolo zistené, že poručiteľ J. D. zomrel síce v Rakúsku, ale bol nemeckým štátnym občanom, a preto je potrebné žiadať doklady od príslušných orgánov v Nemecku.

Zaznamenaný už uvedený priebeh dedičskej veci sťažovateľa [bod 7 (ii)] zodpovedá tiež obsahu oznámenia predsedu Okresného súdu Pezinok č. Spr. 3235/2010 z 23. júna 2010, ktoré si vyžiadal ústavný súd. Na základe výzvy ústavného súdu sa k priebehu dedičského konania vyjadrila aj notárka JUDr. M. S. a v oznámení „*o stave dedičského konania D not. 124/06 po J. D., ... naposledy bytom Rakúska republika*“, zo 16. júna 2010 uviedla, že „... *dedičské konanie po poručiteľovi J. D. posledne bytom, Rakúska republika, zapísané na Okresnom súde Pezinok pod č. 13D 1223/2009 (pôvodne Okresný súd Bratislava III pod č. 31 D 699/04) nebolo do dnešného dňa ukončené... Dedičská vec nie je doteraz ukončená z dôvodu, že zástupca dediča žijúceho na Slovensku, nepredložil doklad o tom, kto zostal ako dedič v Rakúsku, doklad o štátnom občianstve poručiteľa, ako aj doklad o vlastníctve nehnuteľnosti, ktoré majú byť predmetom dedenia...*“.

III.

8. Ústavný súd v prvom rade konštatuje, že jeho úlohou je ochrana ústavnosti (čl. 124 ústavy). Nie je súčasťou sústavy všeobecných súdov a neprislúcha mu právo dozoru nad ich

rozhodovacou činnosťou, do ktorej je oprávnený zasiahnuť len vtedy, ak boli právoplatným rozhodnutím súdu porušené sťažovateľove základné práva a slobody chránené ústavným poriadkom Slovenskej republiky (teda aj práva podľa dohovoru či dodatkového protokolu, pozn.). K porušeniu ústavným poriadkom zaručených práv osôb dochádza hlavne vtedy, ak orgány verejnej moci nesprávne aplikujú právne normy, takže sa právne závery v ich rozhodnutiach dostávajú do extrémneho nesúladu s vykonanými skutkovými zisteniami (I. ÚS 123/2010).

9. Rovnaké účinky (pozri bod 8) pre dotknuté osoby má svojvoľný postup všeobecných súdov (notára), v rámci ktorého tieto orgány verejnej moci odmietajú vecne rozhodnúť o ich návrhu, a to či už pre dlhodobú nečinnosť [v okolnostiach danej veci zo strany notárky, pozri bod 7 (ii)], a to napriek existujúcej príslušnosti slovenských súdov o dedičskom návrhu konať a rozhodnúť, resp. pre ústavne nekonformný výklad § 80 písm. c) OSP (v okolnostiach danej veci zo strany okresného súdu a krajského súdu). „Pojem svojvôle môže mať pritom dvojaký význam: môže ísť o svojvôľu v zmysle materiálnom, t. j. z hľadiska spravodlivosti a racionality (účelu) rozhodnutia vo veci, a ďalej o svojvôľu v postupe a obsahu rozhodnutia v zmysle nerešpektovania alebo absencie vopred daných pravidiel a alternatív rozhodovania“ (I. ÚS 123/2010).

10. V prerokovávanej veci ústavný súd dospel k záveru, že ústavná sťažnosť je sčasti dôvodná, lebo namietaným rozsudkom krajského súdu došlo k zásahu do práv sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

11. Ústavný súd má porozumenie pre obavy sťažovateľa, ktorý objektívne vzaté (aj podľa potvrdenia notárskeho úradu) „*je... zákonným dedičom v III. skupine dedičov po poručiteľovi*“ (táto skutočnosť nebola ani okresným ani krajským súdom rozporovaná, pozn.) a napriek tomu bola ním podaná určovacia žaloba vo veci nároku jeho neb. príbuzného (brata jeho matky) zamietnutá pre rozpor s § 80 písm. c) OSP. V tejto súvislosti považuje ústavný súd za dôležité zdôrazniť, že v konaní okresného súdu a krajského súdu nešlo o nárok sťažovateľa, ale o nárok jeho nebohého príbuzného, proti ktorému v budúcnosti sťažovateľ môže/nemusí byť úspešný (tak, ako k nemu môžu/nemusia byť

úspešní napr. iní zákonní/závetní dedičia neb. J. D.). Krajský súd v namietanom rozsudku sp. zn. 9 Co 449/2006 z 10. apríla 2008 považoval návrh sťažovateľa za „*prinajmenšom predčasný*“ [pozri bod 7 (i)] a v tejto súvislosti vyslovil podľa ústavného súdu nesprávny názor, že „*Vzhľadom k tomu, že zatiaľ nepreukázal, že patrí do skupiny ľudí, ktorí sú dedičmi po zomrelom J. D., nebol preukázaný ani jeho právny záujem na určení akého sa domáha.*“.

12. Článok 20 ods. 1 ústavy ustanovuje, že každý má právo vlastniť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu (podobne čl. 1 dodatkového protokolu). Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde. Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo..., prejednaná nezávislým a nestranným súdom..., ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch...

13. Podľa § 80 písm. c) OSP návrhom na začatie konania možno uplatniť, aby sa rozhodlo o určení, či tu právny vzťah alebo právo je, alebo nie je, ak je na tom naliehavý právny záujem.

14. Ak je k dispozícii viac výkladov právnej normy, je potrebné voliť ten, ktorý vôbec, resp. čo najmenej zasahuje do toho-ktorého základného práva či slobody. „Podľa názoru ústavného súdu taká interpretácia a aplikácia ustanovenia § 80 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku, ktorá vo svojich dôsledkoch znemožňuje poskytnutie súdnej ochrany postupom podľa tretej, resp. štvrtej časti Občianskeho súdneho poriadku v otázke patriacej do primárnej právomoci všeobecných súdov, je popretím samej podstaty základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy..., ako aj obdobného práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.“ (II. ÚS 137/08).

15. Kruciálnou otázkou, na základe ktorej krajský súd formuloval svoje odmietavé závery k návrhu sťažovateľa, bolo, či sťažovateľa (v čase rozhodovania krajského súdu, pozn.) je/nie je možné považovať za dediča po zomrelom J. D., ktorý bol bratom matky

sťažovateľa [t. j. sťažovateľ prichádza do úvahy ako dedič v III. skupine podľa § 475 ods. 2 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „OZ“, pozn.]. Krajský súd v tejto súvislosti uviedol, že sťažovateľ „*zatiaľ nepreukázal, že patrí do skupiny ľudí, ktorí sú dedičmi po zomrelom J. D.*“, a preto „*nebol preukázaný ani jeho právny záujem na určení akého sa domáha*“. [bod 7 (i)]. Je pritom zrejmé, že sťažovateľ podal okresnému súdu návrh na prejednanie dedičstva, o ktorom nebolo doteraz rozhodnuté [pozri bod 7 (ii)]. Dedičstvo sa pritom nadobúda smrťou poručiťa (§ 460 OZ) a až do konečného prejednávania dedičstva súdom (na základe postupu súdu podľa III. časti V. hlavy Občianskeho súdneho poriadku), resp. zistenia iných zákonných/závetných dedičov sťažovateľ disponuje príslušnou vecnou legitimáciou vyplývajúcou pre neho z hmotného práva (podľa VII. časti OZ, najmä § 460, § 475 ods. 2 OZ). Inými slovami, už smrť fyzickej osoby, teda poručiťa, spôsobuje vznik dedičsko-právneho vzťahu a tento trvá dovtedy, kým sa v rámci následného prejednávania a rozhodovania súdu (súdneho komisára) v dedičskej veci nepreukáže niečo iné.

16. Ústavný súd potvrdzuje aj v danej veci svoje ustálené názory, podľa ktorých „kompetencie ústavného súdu nenahrádzajú postupy a rozhodnutia všeobecných súdov a nepoužívajú sa na skúmanie tvrdenej vecnej nesprávnosti, pretože ústavný súd nie je opravnou inštanciou vo vzťahu k všeobecným súdom. Kritériom na rozhodovanie ústavného súdu musí byť najmä intenzita, akou malo byť zasiahnuté do ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou zaručených základných práv alebo slobôd a v spojitosti s tým zistenie, že v okolnostiach prípadu ide o zásah, ktorý zjavne viedol k obmedzeniu, resp. odopretiu základných práv alebo slobôd.“ (II. ÚS 122/06). V tejto súvislosti a nad rámec v bode 15 uvedeného ústavný súd dodáva, že v súvislosti s posudzovaním ne/ústavnosti rozsudku krajského súdu nebolo možné prehliadnúť ani postoj Okresného súdu Pezinok a príslušnej notárky pri prejednávaní veci sp. zn. 13 D 1223/2009 [pozri bod 7(ii), najmä *in fine*], z ktorého nie je možné vylúčiť odmietnutie spravodlivosti (sťažovateľovi, resp. samotnej dedičskej veci sp. zn. 13 D 1223/2009) aj v rámci prebiehajúceho dedičského konania, a to z formálno-procesných dôvodov, resp. z dôvodu neznalosti ďalšieho procesného postupu príslušnou notárkou. „Justice must not only be done, it must also be

seen to be done“ (spravodlivosť musí byť nielen vykonávaná, ale musí byť aj vidieť, že vykonávaná je).

17. Vo svetle naznačených hľadísk sa preto nemožno stotožniť so závermi krajského súdu (a predtým aj okresného súdu), na základe ktorých sťažovateľ „*zatiaľ nepreukázal, že patrí do skupiny ľudí, ktorí sú dedičmi po zomrelom J. D.*“, čím „*nebol preukázaný ani jeho právny záujem na určení akého sa domáha*“. Ústavný súd je preto nútený konštatovať, že záver krajského súdu v uvedenom smere bol zjavným výkladovým vybočením, ktoré predstavuje porušenie základného práva na spravodlivý proces vychádzajúceho z čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Totiž aj nedostatočný/nesprávny výklad a odôvodnenie právnej argumentácie je možné považovať podľa názoru ústavného súdu za porušenie zásad spravodlivého procesu. Ako už bolo v podobných súvislostiach uvedené (II. ÚS 137/08), rozsudok krajského súdu, ktorý znamená popretie základného práva na súdnu ochranu (*denegatio iustitiae*), je arbitrárny, a treba ho považovať za porušenie označeného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru (výrok 1).

18. Z uvedených dôvodov ústavný súd pristúpil ku kasačnému rozhodnutiu a k derogácii rozsudku krajského súdu (výrok 2), ktorému sa otvára možnosť opätovného meritórneho posúdenia odvolacích námietok sťažovateľa, pod aspektom dôvodov tohto nálezu a ochrany jeho ústavou zaručených základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru [§ 56 ods. 2 a 3 písm. b) a ods. 6 zákona o ústavnom súde].

19. Pokiaľ sťažovateľ v súvislosti s rozsudkom krajského súdu sp. zn. 9 Co 449/2006 z 10. apríla 2008 namietal tiež porušenie čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu (bod 1, 4, 12), ústavný súd predovšetkým zoberal na zreteľ skutočnosť, že predmetom posudzovaného občianskoprávneho konania je určovacia žaloba vo veci nároku sťažovateľovho neb. príbuzného (teda nie nároku sťažovateľa), a teda v rámci tohoto občianskoprávneho konania nemohli byť porušené/ohrozené práva sťažovateľa podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu; tieto práva by mohli byť pre sťažovateľa významné pri splnení ostatných zákonných predpokladov v prebiehajúcom dedičskom

konaní, ktoré ale nie je v hre (pozri bod 11). Ústavný súd preto sťažnosti sťažovateľa v rozsahu namietaného porušenia práv podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu nevyhovel (výrok 4).

20. Keďže ústavný súd (výrokom 2) z dôvodov uvedených v bodoch 14 až 18 derogoval celé rozhodnutie krajského súdu sp. zn. 9 Co 449/2006 z 10. apríla 2008, a teda aj jeho výrok o trovách konania, bolo bez významu reagovať na námietky sťažovateľa proti rozhodnutiu krajského súdu o trovách konania (pozri bod 3), o ktorých bude znova rozhodované (princíp subsidiarity); obsah vecného posúdenia návrhu sťažovateľa je okrem iného vymedzený tiež § 56 ods. 6 poslednou vetou zákona o ústavnom súde.

21. Sťažnosti sťažovateľa v časti proti uzneseniu najvyššieho súdu sp. zn. 4 Cdo 24/2009 z 21. decembra 2009 ústavný súd nevyhovel (výrok 4), pretože sťažovateľ v podanej sťažnosti (ani neskôr) neuviedol, aké konkrétne výhrady proti dovolaciemu rozhodnutiu má. Najvyšší súd v rámci dovolacieho konania nerozhodoval o veci meritórne, ale iba procesne (nezistiac dovolacie dôvody podľa § 237 OSP, pričom nesprávne právne závery krajského súdu nebol dovolací súd v zmysle § 238 OSP oprávnený skúmať). Navyše, ústavný súd v jeho (najvyššieho súdu, pozn.) dôvodoch nezistil ani arbitrárnosť, ani zjavnú neodôvodnenosť.

22. Postup, na základe ktorého ústavný súd napriek existencii dovolacieho rozhodnutia (pozri bod 19) zrušil iba rozsudok krajského (odvolacieho) súdu, je tiež v súlade so zaužívanou praxou ústavného súdu, podľa ktorej je možné preskúmať ústavnosť rozhodnutia odvolacieho súdu až po rozhodnutí o dovolaní. „Pritom lehota na podanie takejto sťažnosti bude považovaná za zachovanú aj vo vzťahu k predchádzajúcemu právoplatnému rozhodnutiu (porovnaj tiež rozsudky Európskeho súdu pre ľudské práva z 12. novembra 2002 vo veci Zvolský a Zvolská proti Česká republika, sťažnosť č. 46129/99 a jeho body 51, 53, 54 alebo vo veci Soffer proti Česká republika, sťažnosť č. 31419/04 a jeho body 47 a 48) napadnutému opravným prostriedkom...“ (I. ÚS 178/2010).

23. Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa (výrok 3), ktoré mu vznikli v dôsledku jeho právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom. Úhradu priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia, podanie sťažnosti) v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 2 a § 14 ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov účinnnej do 1. júna 2010 (ďalej len „vyhláška“), a to po 120,23 € za 2 úkony vykonané v roku 2010 a režijný paušál 2 x 7,21 € (§ 16 ods. 3 vyhlášky), t. j. 254,88 €. Keďže advokát je platcom dane z pridanej hodnoty, uvedená suma bola zvýšená o 19 % daň z pridanej hodnoty na sumu 303,30 €. Podanie sťažovateľa zo 14. septembra 2010 nevyhodnotil ústavný súd vzhľadom na absenciu ústavnoprávneho rozmeru v jeho obsahu ako podanie relevantné na rozhodnutie vo veci samej, a preto odmenu zaň nepriznal. Priznanú úhradu trov právneho zastúpenia je krajský súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. októbra 2010